

Vingen landskapsvernområde

Framlegg til forvaltningsplan mai 2021

Statsforvaltaren i Vestland

FVP TIL HØYRING

Innleiing

Vingen (VV00000574)

Godkjend av	Statsforvaltaren i Vestland
Oppstartsdato	02.12.2020
Planlagd revisjon	
Sametingskonsultasjon	
Godkjenningsdato	
Høyringsdato	10.05.2021
Saksnummer i ephorte	2020/17968
Forvaltingsstyresmakt	Fylkesmannen i Sogn og Fjordane
Type forvaltingsstyresmakt	Fylkesmann
Oppsyn	http://www.naturopsyn.no/lokalkontorer/
Fylker	Vestland
Kommuner	Bremanger
Verneform	landskapsvernområde
Verneplan	Annet vern eller verneplan
Vernet dato	09.05.1980

Om forvaltningsplanen

- o Vingen landskapsvernområde vart oppretta ved kgl.res. 9. mai 1980. Vingen kulturminnevernområde, som omfattar den vestlege delen av landskapsvernområdet kring Vingepollen og sjøen med helleristingar, vart freda 02.11.2001 i medhald av kulturminnelova som områdefreding. Vingenbu (Vingen vakthytte) vart freda 14.08.2015 som ein del av landsverneplanen for statlege bygg.
- o Formålet med oppretting av Vingen landskapsvernområde er «å verne eit vakkert naturlandskap med viktige kulturhistoriske særtrekk (helleristingsfelt)» (verneforskrifta pkt. III).
- o Forvaltningsplanen skal vere eit hjelpemiddel for å oppretthalde verneformålet og for å fremje verneverdiane. Forvaltningsplanen er utarbeidd innanfor rammene i gjeldande verneforskrift slik at forvaltninga vert meir føreseieleg. Planen skal også fungere som rettleiar for forvaltningsstyresmaktene og skildre saksbehandlingsrutinar. Forvaltningsplanen er ikkje eit juridisk bindande dokument, men skal avklare handtering av verne- og brukarinteresser.

Verneforskrifta har ikkje vore endra etter opprettinga av Vingen landskapsvernområde ved kgl.res. i 1980 og framstår i dag som lite oppdatert. Verneforskrifta for landskapsvernområdet bør difor reviderast, utan at restriksjonsnivået vert endra.

- o Freding etter kulturminnelova
- o Vingen helleristingsområde vart freda (områdefreding i medhald av lov om kulturminne) 2.11.2001, i alt ca. 1970 da. Området gjeld dei vestlege delane av landskapsvernområdet som omkransar Vingepollen. Vingebru (Vingen vakthytte) vart freda 14.08.2015 som ein del av landsverneplanen for statlege bygg.

Oppgåva til forvaltingsstyresmakta

Statsforvaltaren (fram til 1.1.2021 Fylkesmannen) i Vestland er forvaltningsstyresmakt i landskapsvernområdet. Vestland fylkeskommune er forvaltningsstyresmakt for kulturminneområdet med helleristingsfelt.

Søknader om løyve og dispensasjonar for verneforskriftene (landskapsvernområdet og kulturminneområdet) skal sendast høvesvis Statsforvaltaren i Vestland og Vestland fylkeskommune. Forvaltningsstyresmaktene kan setje i gang oppsyn, overvaking eller tiltak i området. Aktuelle aktørar for utføring av forvaltningstiltak er Statens naturoppsyn (SNO) og eventuelle eksterne aktørar som forvaltningsstyresmaktene har ein avtale med. Statens naturoppsyn (SNO) har oppsyn i området, og ekteparet Vingelven som er einaste fastbuande som bur i nærleiken, har avtale med Vestland fylkeskommune om vakthald.

Tilleggsopplysningar

Med Statsforvaltaren i Vestland som forvaltningsstyresmakt for Vingen landskapsvernområde og Vestland fylkeskommune som forvaltningsstyresmakt for områdefredinga etter kulturminnelova, er det etablert eit godt samarbeid om forvaltninga. Universitetsmuseet i Bergen (som forskar på helleristingane), Bremanger kommune og grunneigarane deltek også i samarbeidet. Alle møtast to gonger i året for å gå gjennom året som er gått og planleggje året som kjem. Den eine gongen er møtet kombinert med gjennomføring av skjøtsel i Vingen. I tillegg utfører Universitetsmuseet i Bergen omfattande skjøtels- og dokumentasjonsoppgåver som fram til no har vore finansierte av Riksantikvaren.

Andre planar

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane fekk utarbeidd ein skjøtselsplan for Vingen landskapsvernområde i 1981, med fokus på ca. 300 dekar i tilknytning til kaien i Vingen. Sentralt i planen var helleristingane og skjøtsel for å ta vare på desse, der tilrettelegging for besøk av publikum var viktig.

I 1996 (dvs. før områdefreding etter kulturminnelova) utarbeidde Arkeologisk institutt ved Universitetet i Bergen, på oppdrag frå Sogn og Fjordane fylkeskommune, ein forvaltningsplan for kulturminna i Vingen. Fokus i planen er helleristingane, men også nyare kulturminne er omtala. Tilrettelegging for publikum er eit tema i planen.

Sogn og Fjordane fylkeskommune utarbeidde i 2002 (året etter vedtak om områdefreding etter kulturminnelova) ein skjøtselsplan for kulturminna i Vingen.

Fylkesmannen (frå 1.1.2021 Statsforvaltaren) har gjeve faglege bidrag til alle planar som fylkeskommunen har utarbeidd.

Områdefakta

Vingen (VV00000574)

Landareal (daa) 5000

Sjøareal (daa)

IUCN-status IUCN_V

Ramsar-status

Emerald-status

IUCN-tekst

Frå IUCN:

Kategori V - beskyttet landskap eller sjølandskap

"Et beskyttet landskap eller beskyttet sjølandskap (IUCN-kategori V) dekker en hel del av land eller hav med en eksplisitt naturlig bevaringsplan, men har vanligvis også plass til en rekke for-profit-aktiviteter. Hovedmålet er å beskytte regioner som har bygget opp en tydelig og verdifull økologisk, biologisk, kulturell eller naturskjønn karakter. I motsetning til tidligere kategorier tillater kategori V omgivende samfunn å samhandle mer med området, bidra til områdets bærekraftige forvaltning og engasjere seg i dets naturlige og kulturelle arv. Landskap og havlandskap som faller inn i denne kategorien, bør representere en integrert balanse mellom mennesker og natur og kan opprettholde aktiviteter som tradisjonelle jordbruks- og skogssystemer under forhold som sikrer fortsatt beskyttelse eller økologisk restaurering av området. Kategori V er en av de mer fleksible klassifiseringene av

verneområder. Som et resultat, kan landskapsvernområder og sjø kunne imøtekomme moderne utviklingen, slik som økoturisme , samtidig som å opprettholde de historiske ledelsesmetoder som kan skaffe bærekraft agrobiodiversity og akvatisk biologisk mangfold" .: IUCN-beskyttede områdekategorier - https://no.qaz.wiki/wiki/IUCN_protected_area_categories

Tilleggsopplysningar

Landskapsvernområdet omfattar berre landareal, men grensa går til sjøen, Høgste punkt er 940 moh.

Landareal for områdefreding etter kulturminnelova er 1970 da og omfattar dei vestlege delana av landskapsvernområdet.

Vingen landskapsvernområde grensar til Gaddeskogsvatnet naturreservat (skogvern) i sør, med ei felles grense på ca. 250 meter.

Vingen landskapsvernområde ligg i Bremanger kommune.

Landskapsvernområdet med kulturminneområdet inneheld meir enn 2200 helleristingar (figurar) fordelt på ulike stader i dei lågare delane av området. Det kjem og stadig nyoppdagingar av helleristingar i Vingen slik at talet på ristingar aukar, både i lågare delar og høgare opp i terrenget. Vingen er såleis det nest største helleristingsfeltet i Noreg etter Alta. Det spesielle med Vingen i høve til andre helleristingsfelt i Noreg er at landskapet er så godt som intakt, dvs. utan store inngrep, og at landskapet er i det store og heile slik som det var då helleristingane vart laga. Unntaket er, at vatnet i elva som renn ned inst i Vingepollen, er så godt som borte etter reguleringa av Vingevatnet (Svelgen-utbygginga, reguleringshøgde 429-405). Vassdragskonsesjonen er no under revisjon i Norges vassdrags- og energidirektorat – NVE. Fylkesmannen, fylkeskommunen og Universitetsmuseet i Bergen har bede om at det for ny konsesjon må setjast krav om minstevassføring i elva.

Landskapsvernområdet er viktig som omland til helleristingane, som ein buffer kring fredingsområdet. Det er viktig at samarbeidet mellom dei ansvarlege for naturforvaltninga og kulturminneforvaltninga fungerer godt, då også med andre viktige aktørar som Universitetsmuseet i Bergen, dei som har beitedyr i området som ein del av skjøtselen, Bremanger kommune (som står for guiding) og grunneigarane.

Vestland fylkeskommune er no i gang med å utarbeide forslag til kulturhistoriske landskap av særskilt nasjonal interesse (KULA-område) for Riksantikvaren. Eitt av desse KULA-områda omfattar midtre Bremanger som tar med seg eit større landskapsområde kring Vingen: Skatestraumen, Rugsund og Vingen. Hornelen, Nord-Europas høgste sjøklippe, ligg i dette landskapet og er godt synleg frå Vingen. Sjå kart i vedlegg.

Hornelen er med i supplerande verneplan for nasjonalparkar/landskapsvernområde etter naturmangfaldlova, som Miljødirektoratet tilrådde til Klima- og miljødepartementet april 2021.

Natur

Vingen (VV00000574)

Beskriving

Området ligg kring Vingepollen ca. 6-7 km rett nord for Svelgen. I Vingenområdet finst eit av dei største helleristningsfelt i Norden. Det særleine landskapet i området er med på å forsterke inntrykket av helleristningane. Landskapets karakter er truleg ein av hovudgrunnanetil at steinalderfolket valde dette stedet for helleristningane. Det er rimeleg å tru at det her vart drive sturtjakt på hjort, og at helleristningane inngår i eit magisk rituale i samband med dette.

Historisk Museum, Universitetet i Bergen driv forskning og undervisning i området. Fjellområda sør og vest for landskapsvernområdet inneheld fleire verneverdige naturførekomstar.

Beskriving av naturtypar

Landskapsvernområdet omkransar Vingepollen, ein litt under 2 km lang fjord innafor den vêrharde Frøysjøen, i Bremanger kommune.

Berggrunnen består av devonsk sandstein, som er eit resultat av den eldre geologiske historia med fjellkjedeformasjon, forkastingar og etter følgjande utvikling gjennom fleire istider og har forma det særprega hyllelandskapet i området. Landskapet med devonsk sandstein er bratt og mektig, med opp til 940 m høge fjell som omkransar Vingepollen.

Inst i Vingepollen renn elva frå Vingevatnet, men normalt er det svært lite vatn i elva, fordi det ikkje er sett krav om minstevassføring frå det regulerte Vingevatnet. Dette kan bli endra ved revisjon av konsesjonsvilkåra for Svelgen-kraftverka. Det er noko lauv- og furuskog i fjellsida sør for Vingepollen og inn i Sördalen. Områda ved sjøen kring helleristningsfelt i Vingen og på Vingeneset vil gro att dersom det ikkje vert gjennomført beiting og andre skjøtselstiltak.

Nede ved fjorden er på sørsida av Vingen lauvskog ned til fjorden i den vestre delen, medan det inst i Vingepollen er svært gamal kulturmark som har vore intensivt nytta av det nedlagde gardsbruket i Vingen. Ovafor er det stupbratt berg opp mot fjellet på ca. 500 moh og fjellplataet her, med toppen av Nordre Vingekvarven som høgste punkt 940 moh. På nordsida er det glattskura og bratt berg og ur med noko samlingar med lauvtre på hyllene. Unntaket er Vingeneset som er relativt flatt opp til ca. 20 moh. På Vingeneset er det ei blanding av lauvskog og furuskog som held på å gro att, noko som vil kunne vere eit trugsmål mot helleristingane her.

Beskriving av artar

Området er dårleg undersøkt m.o.t. sjeldne og truga artar i Vingen landskapsvernområde. Artskartlegging vil skje sommaren 2021.

Gjøk, fiskemåke, heipiplerke, gråsisik, kongeørn, havørn og svartbak er fuglar som er sett i området.

Beskriving av raudlisteartar

Fiskemåke *Larus canus* er i området (NT).

Gjøk *Cuculus canorus* er i området (NT).

Beskriving av geologi

Berggrunnen består av devonsk sandstein, avsett lagvis i eit kontinentalt basseng rett etter den kaledonske fjellkjedefoldinga. Området er bratt og med mange hyller i berggrunnen av sandstein. Fleire stader er det mektige urer ned mot sjøen og flatare lende nede ved fjorden. Her er mange steinblokkar av ulik storleik, det meste truleg rasmateriale. Landskapet er forma av bre-isen si skuring mot berget. Det er få og små avsetningar frå istida. Den største konsentrasjonen av helleristingar i Vingen er på ein naturleg terrasse i dalsida ca. 8 m over noverande havnivå på sørsida av Vingepollen.

Klimaendring

Klimaendringar kan føre til større erosjon på helleristingane, og til at området veks til med meir skog og annan vegetasjon, noko som kan vere til skade for helleristingane.

Annan negativ påverknad

At vatnet i elva inst i Vingepollen er borte pga regulering av Vingevatnet er den største negative menneskelege påverknaden i nyare tid i området.

Det vil vere svært uheldig om det gamle kulturlandskapet med helleristingane i Vingen og på Vingeneset gror att.

Ferdsel utanom dei tilrettelagde stiane av større turistgrupper vil også vere uheldig. For helleristingane er erosjon, trakk og slitasje uheldig. Det har i siste halvdel av 1900-talet vore episodar med hærverk på helleristingar i Vingen.

Tilleggsopplysningar

Det har tidlegare vore ein merkt sti frå Svelgen til Vingen, men denne er nedlagt og ikkje i bruk etter vedtaket om områdefreding etter kulturminnelova i 2001. Vedtaket om

områdefreding etter kulturminnelova medførte at det vart ferdselsforbod i store delar av, og då dei mest brukte delane, av Vingen landskapsvernområde.

Brukshistorie

Vingen (VV00000574)

Eigarstruktur

Eigarstrukturen i Vingen landskapsvernområde er komplisert. Grunneigarar er:

Gnr/bnr 77/1 Rolv Vingelven/Kristin Farestveit (lengst vest på sørsida av Vingepollen)

Gnr/bnr 78/1, 78/2 og 78/6 Elkem (gjeld heile austre del av landskapsvernområde på både sider av Vingepollen)

Gnr/bnr 78/3 (på sørsida av Vingepollen) Universitetsmuseet i Bergen (gåve frå Signe Hanson hausten 2020)

Gnr/bnr 78/4 (Vingeneset) Tor Hanson

Gnr/bnr 78/5 Universitetsmuseet i Bergen (Avløysinga)

Gnr/bnr 78/7 Universitetsmuseet i Bergen (Vingen)

Gnr/bnr 78/8 Universitetsmuseet i Bergen (kring Avløysinga med Vingebu og kaien)

Eigarar av hytte i Vingen (feste frå Universitetsmuseet i Bergen): Rune Vingen, Magne Tore Vingen og Ingvild Vingen Vedeld

Verneprosessen

Vingen landskapsvernområde vart oppretta etter vanleg offentleg høyring, med vedtak i kgl.res. 19.06.1980.

Område med restriksjonar

Etter oppretting av områdevern etter kulturminnelova i 2001 vart det innført ferdselsforbod i kulturminnedelen av området, dvs. området med helleristingar. Denne områdefredinga dekkjer heile den vestlege delen av landskapsvernområdet opp til ca. ca. 400 moh i sør, og 600 moh i nord.

Grensa til verneområdet

Grensa for landskapsvernområdet går fram av vernekartet. Knekkpunkta i grensene for landskapsvernområdet vart merkt i 1986. Nokre punkt vart retta og nymerka i 2004 (i vest, sør

for Vingepollen). I sør grensar Vingen landskapsvernområdet på ei kortare strekning til Gaddeskogsvatnet naturreservat.

Brukshistorie

Helleristningane i området vart laga mellom år 6900-6200 før i dag. Det finst omfattande samtidige kulturspor i undergrunnen. Desse kulturspora er restar lagt att av dei som laga bergkunsten.

Folk har budd i Vingen og levd av kombinasjonen mellom landbruk og fiske i mange hundre år. Dei siste som budde i Vingen var Thue og Johanne Vingen som flytta i 1933. På garden Vingelven vest for landskapsvernområdet bur det framleis folk heile året.

Landbruk

Innmarka til den nedlagde garden Vingen er skrinn og består berre av små jordlappar der det har vore dyrka mat til eigen bruk. I tillegg levde garden av husdyr på beite og av fiske.

Reindrift

Det er ikkje reindrift i området.

Friluftsliv

Det har vore ein delvis merkt sti frå Svelgen til Vingen, men denne er ikkje lenger i bruk. Det er ikkje aktuelt å leggje til rette for friluftsliv i Vingen pga forbod mot ferdsel i området som vart freda etter kulturminnelova (vestre og lågareliggjande delar av landskapsvernområdet).

Jakt og fiske

Det er hjortejakt i Vingen landskapsvernområde utanfor (aust og sør for) det freda kulturminneområdet i Vingen. Tilkomst skjer frå kaien i Vingen (då gjennom området med ferdselsforbod) og frå Vingevatnet i aust.

Reiseliv

I området som er freda etter kulturminnelova, er det innført ferdselsforbod. For turistar er det høve til å søke dispensasjon frå forbodet under føresetnad av at det er autorisert guide med under besøket. Det har i fleire år vore omvising for guida grupper i delar av kulturminneområdet, dvs. helleristingane, etter løyve Vestland fylkeskommune (brev av 07.05.2020) til Bremanger kommune. Utdanna guidar står for omvisingane. Bremanger kommune koordinerer desse guida turane.

Kommunen har fått delegert ansvar frå fylkeskommunen til guiding gjennom sommarsesongen. Å ha med seg autorisert guide er eit premiss for å besøke Vingen. Kommunen driv i dag eiga opplæring av guidane sine. Bremanger kommune

har eit rammeløyve til å gjennomføre guida turar til Vingen i publikumsområdet gjennom sesongen tre dagar i veka. Når det er betre tid enn når turistane kjem med kystvegekspressen, kan besøksområdet utvidast til også å gjelde:

Kålrabisteinen, Brattbakken og Vehammaren. Det kan vere med inntil 20 personar per guide, og maks to guidar. Løyvet gjeld for sesongen 15.04.2020 -15.09.2023. Kommunen fører årleg statistikk over kor mange som kjem. Besøkstala

ligg på mellom 100-400 personar gjennom sesongen.

I 2020 var det fullt på alle turane til Vingen og det har i alt vore 431 besøkande (elevane besøkte ikkje Vingen i 2020 på grunn av koronapandemien). Bremanger kommune gjer årleg avtale med fylkeskommunen om faste stogg med ekspressbåten frå Florø/Smørhamn kvar fredag ettermiddag frå midten av juni til midten av august. Kommunen har ønskt fleire stogg med båten i veka, men det har så langt ikkje late seg gjere.

Oppsynsmann skal varslast i god tid før kvar enkelt tur.

Forskning og undervisning

Skuleklassar frå Bremanger kommune har omvising ein gong i løpet av dei 10 åra på skule. Dette skjer til vanleg i 5. eller 6. klasse. Turane går til vanleg ann kvart år, og då baa klassesetninga.

Det er omfattande forskning på helleristingane i Vingen ved Universitetsmuseet i Bergen. Riksantikvaren har løyvd relativt store midlar til forskning og ivaretaking av helleristingane bl.a. gjennom Bergkunstprosjektet (1996-2005) og bevaringsprogrammet for bergkunst (2011-2020). Klima- og miljødepartementet (KMD) har gjennom st.melding 16 (2019-2020) nye mål i kulturminnepolitikken at ein framover vil gå frå bevaringsprogram til bevaringsstrategiar.

Kulturminne

Det er svært mange og verdfulle kulturminne i Vingen landskapsvernområde, og heile den vestlege delen er difor områdefreda etter kulturminnelova § 19. Dei viktigaste kulturminna er

– Helleristingar, meir enn 2200 figurar (men det vert stadig oppdaga nye). Vingen er med det den nest største konsentrasjonen av helleristingar frå steinalderen i Noreg etter Alta. Helleristingane vart «oppdaga» i 1910 av Kristian Bing (dei som budde i Vingen kjende til ristingane allereie på 1880-talet), som publiserte funna i 1912. Dei fleste helleristingane er på sørsida av Vingepollen; medan om lag 150 er på Vingeneset. Noko av det spesielle med helleristingsfeltet i Vingen er at landskapet omkring er tilnærma intakt, dvs. det same som då helleristingane vart laga for ca. 6900-6200 år sidan. Området er også eit eineståande døme på bruk gjennom nærare 7000 år, i nokre periodar kontinuerleg, andre sporadisk og fleire periodar utan bruk.

Det er også helleristingar utanfor landskapsvernområdet, m.a. i Vingelven og på Hennøya som bår ligg vest for landskapsvernområdet.

- Nyare kulturlandskap: Området har lange tradisjonar når det gjeld fast busetnad og jordbruksdrift. Lite og næringsfattig jordsmonn med stort innhald av steinblokkar har gjort at det er mange rydningsrøyser og oppbygde terrassar. På 1700- og 1800-talet vert det fortald at inntil 16 familiar levde her av jakt, fiske og jordbruk.

- Gamal kulturmark og restar av garden i Vingen. Garden Vingen ligg inst i Vingepollen, og vart truleg rydda på 1600-talet, men låg brakk frå slutten av 1600-talet fram til tidleg 1700-talet. Frå 1719 var gardsbruket i Vingen i drift fram til 1933. Her er mange spor etter jordbruksdrift med steinmurar frårydding av åkerland og murar/tufter frå gamle små og store bygningar.

Bygg og installasjonar

Det er følgjande bygningar og anlegg i landskapsvernområdet:

- o Vingebru (freda i 2015 som ein del av landsverneplanen for statleg eigde bygningar)
- o To naust i Vingen, om lag 200 meteraust for Vingebru, med opptrekk (båtstø) i stein
- o Ei nyare hytte (fabrikkløft) i Vingen

- o Ei gamatl trehus i Vingen
- o Ein kai ved Vingebru

Infrastruktur

Det er ein kai i Vingen, som er avgjerande for tilkomst til området. Kaien ligg på sørsida av Vingepollen, ved Vingebru. Det er ikkje mogleg å gå rundt Vingepollen.

All ferdsel inn i landskapsvernområdet går via kaien, med unntak av dei som har (festar) hytta austfor kaien (ved dei to nausta). På Vingeneset er det ikkje kai, og det er

vanskeleg å leggje til land, men mogleg for av- og påstiging. Det er to båttopptrekk (båtstø), eit til kvart av nausta i Vingen (på sørsida av Vingepollen).

Motorferdsel

Det er inga motorferdsel i landskapsvernområdet. Tilkomst skjer med motorbåt.

Forvaltning

Vingen (VV00000574)

Innleiing

Statsforvaltaren i Vestland har forvaltningsansvaret for Vingen landskapsvernområde. Fordi det er områdefreding etter kulturminnelova i eit kjerneområde i kring Vingepollen som også er landskapsvernområde, samarbeider Statsforvaltaren med kulturminnestyresmaktene i Vestland fylkeskommune om fovaltninga, med faglege råd frå Universitetsmuseet i Bergen. Når saker gjeld lover og forskrifter der Bremanger kommune har mynde, samarbeider Statsforvaltaren med kommunen.

Naturreservatet skal forvaltast i tråd med verneforskrifta. Verneforskrifta inneheld reglar omkva som er forbode. Unntak frå vernereglane skal skje etter § 48 i naturmangfaldlova som frå 1. juli 2009 erstattar pkt. V i verneforskrifta

(«Miljøverndepartementet kan gjere unntak frå vernereglane for vitskapelege formål, tiltak av vesentlig samfunnsmessig verd eller i særlege tilfelle når det ikkje strir mot formålet med vernet»). I § 48 i naturmangfaldlova står det:

«Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.

I avveiningen mellom øvrige vesentlige samfunnsinteresser og hensynet til verneområdet skal det særlig legges vekt på verneområdets betydning for det samlede nettverket av verneområder og om et tilsvarende verneområde kan etableres eller utvikles et annet sted. Tiltakshaveren kan pålegges å bære rimelige kostnader ved ivaretagelsen, opprettelsen eller utviklingen av et slikt tilsvarende område.»

Miljørettsprinsippa i naturmangfaldlova §§ 8-12 vert lagt til grunn som retningslinjer for handsaming av eventuelle dispensasjonssaker.

Forvaltningsplanen er samordna med tilsvarende forvaltningsplan og skjøtselsplan for kulturminna (helleristingane og andre kulturminne) i området som Sogn og Fjordane fylkeskommune (no Vestland fylkeskommune) har vedteke. Fylkeskommunen vil starte med revisjon av planane i 2021.

Det vert årleg gjennomført forvaltningsmøte om vinteren, og eit skjøtselsmøte i Vingen på forsommaren der alle aktuelle etatar deltek. Statens naturoppsyn er også med på møtet.

Bevaringsmål

ID	Tekst for bevaringsmål	Tilstandsvariabel	Målt tilstand	Oppretta
VV00000574 + 9733	Det skal vere minimalt med einstape i skjøtselsområdet på Vingenet for å fremje godt beite. Godt beite er viktig for å ta vare på bergkunsten og kulturlandskapet.	PRPA Problemarter	Mangler måling	23.03.2021 https://natstat.miljodirektoratet.no/
VV00000574 + 9734	Det skal vere minimalt med tistel i skjøtselsområdet i Vingen. Godt beite er viktig for å ta vare på	PRPA Problemarter	Mangler måling	23.03.2021 https://natstat.miljodirektoratet.no/

ID	Tekst for bevaringsmål	Tilstandsvariabel	Målt tilstand	Oppretta
	bergkunsten og kulturlandskapet.			

Tiltaksplan

ID_TILTAK	PRI	Beskriving	Kategori	Bevaringsmål	Dato innlagd	Dato Intern ferdig oppha
ID_TILVV00000574_000000001	1	Årleg skjøtsel med å fjerne einstape på Vingeneset. Lyngbrenning årleg viss mogleg m.o.t tryggleik. Vert gjort for å fremje godt beite. Godt beite er viktig for å ta vare på bergkunsten og kulturlandskapet.	Beit og/eller brenning av lyng	Ikkje valt	24.03.2021	
ID_TILVV00000574_000000002	2	Årleg skjøtsel med å fjerne tistel i skjøtelsområdet i Vingen. Godt beite er viktig for å ta vare på bergkunsten og kulturlandskapet.	Beit og/eller brenning av lyng	Ikkje valt	24.03.2021	

Skjøtselsplan

Planen er innarbeidd som ein del av forvaltingsplanen

Besøksforvaltning

Planen er innarbeidd som ein del av forvaltingsplanen

Forvaltningsutfordringar

Dei viktigaste forvaltningsutfordringane gjeld stell av helleristingane, skjøtsel av vegetasjon for å hindre attgroing, ulovleg besøk (jf. forbodet mot ferdsel utanom organiserte grupper med guide).

Skjøtsel

Sogn og Fjordane fylkeskommune utarbeidde i 2002 ein skjøtselsplan for området som er freda etter kulturminnelova. Planen skal no reviderast av Vestland fylkeskommune. Statsforvaltaren har gjeve innspel til gjeldande plan, og vil gi innspel til den reviderte planen. Dette legg eit godt grunnlag for skjøtsel i området. Fylkeskommunen ved kulturavdelinga har ansvar for vegetasjonsskjøtsel i kulturminneområdet, og Statsforvaltaren vil bidra med kunnskap. Det er ikkje aktuelt med skjøtsel utanom området som er freda etter kulturminnelova. Det er såleis ikkje behov for ein eigen skjøtselsplan for dei andre delane av landskapsvernområdet. Fylkeskommunen har ansvar for vegetasjonsskjøtselen av helleristingsfeltet, og planlegg vinteren 2020-2021 å setje i gang arbeidet med å revidere skjøtselsplanen.

Kvart år frå medio mai til medio september beitar sauer både på Vingeneset og i Vingen som oppfølging av skjøtselsplanen. Åse Leirgulen er saueeigar. Å fjerne tistlar, einer og innført platanlønn (svartelista art i Noreg) har vore hovudmål når det gjeld skjøtsel på sørsida av Vingepollen dei siste 10 åra. På Vingeneset har det desse åra vore fokus på å fjerne buskar og tre saman med einstape, for å gjere området meir attraktivt som sauebeite. Eit gjerde for å halde sauene på

Vingeneset vart sett opp tidleg på 2000-talet, og med det auke beitepresset her. På sørsida av Vingepollen har fokus vore på å fjerne tistel og einer for å området meir attraktivt som sauebeite.

Besøksforvaltning

Sidan det er ferdelsforbod i området med freding etter kulturminnelova, er det ikkje behov for ein eigen besøksforvaltningsplan. Styresmaktene har dessutan god oversikt over og kontroll med ferdsla i området gjennom dispensasjon til å gjennomføre organiserte turar og omvising i grupper med guide i området med freding etter kulturminnelova. Det er difor ikkje utarbeidd ein eigen besøksforvaltningsplan. Den regulerte ferdsla som er no gjennom den guida og regulerte rundturen i delar av helleristingsfeltet, er ikkje problem for landskapsvernet. Fylkeskommunen har dei siste åra registrert aukande interesse for å kome på besøk i Vingen.

Alt besøk til Vingen skjer ved landing til kaien i Vingen, rett ved Vingebu, med unntak av festarane av hytta innafor, som går direkte til båtstø ved naustet der. All informasjon som informasjonstavler skal vere i tilknytning til kaien.

Det har vore nokre ulovlege besøk ved at båtar har ankra opp ved kaien. Forbodet gjeld i høve til kulturminneforskrifta, ikkje forskrifta for landskapsvernområdet.

Tilrettelegging for publikum: Forvaltningsplanen frå 1996 (Arkeologisk Institutt ved Universitetet i Bergen) gjekk inn for å leggje til rette med ein tursti for dei som besøkte helleristingane i Vingen. Ruta til denne turstien gjennom delar av helleristingsfeltet er blitt brukt for besøkande sidan då, og turen tek 1-1,5 timar med formidling undervegs. Denne ruta gjev ei god innføring i helleristingane i Vingen, samstundes som sårbare område vert skjerma ved at dei ikkje er med.

Naturmangfaldlova – verneforskrift (sjå vedlegg 1)

Verneforskrifta for Vingen landskapsvernområde er frå så langt tilbake som 1980, og er difor på mange område ikkje oppdatert i høve til situasjonen i dag. Dette er likevel ikkje eit stort problem i det daglege fordi kjerneområdet er freda etter kulturminnelova, som såleis ivaretek sentrale utfordringar. Likevel bør det setjast i verk revisjon av verneforskrifta for Vingen landskapsvernområde slik at ho vert oppdatert i tråd med standard verneforskrift for landskapsvernområde.

Naturmangfaldlova

Naturmangfaldlova – verneforskrift (sjå vedlegg 1)

Verneforskrifta for Vingen landskapsvernområde er frå så langt tilbake som 1980, og er difor på mange område ikkje oppdatert i høve til situasjonen i dag. Dette er likevel ikkje eit stort problem i det daglege fordi kjerneområdet er freda etter kulturminnelova som såleis ivaretek sentrale utfordringar.

Likevel bør det setjast i verk revisjon av verneforskrifta for Vingen landskapsvernområde slik at ho vert oppdatert i tråd med standard verneforskrift for landskapsvernområde.

Dei miljørettslege prinsippa i naturmangfaldlova kapittel II kjem til bruk ved utøving av offentleg myndigheit og må vurderast når ein gjer vedtak etter verneforskrifter. Dei miljørettslege prinsippa er kunnskapsgrunnlaget (§ 8), føre-var-prinsippet (§ 9), økosystemtilnærming og samla belastning (§ 10), kostnader ved miljøforringing ligg til tiltakhavaren (§ 11) og miljøforsvarlege teknikkar og driftsmetodar (§ 12). Prinsippa er ikkje sjølvstendige vedtaksheimlar, men ein skal leggje dei til grunn som retningslinjer når ein tek avgjerder som rører ved naturmangfald etter andre føresegner. Det vil seie at prinsippa skal vere ein del av vurderinga både ved vedtak med heimel i spesifiserte dispensasjonsføresegner i verneforskrifter og ved vedtak etter naturmangfaldlova § 48. Ifølgje naturmangfaldlova § 7 skal det gå fram av vedtaket korleis ein har vurdert prinsippa.

Meir informasjon:

Rundskriv frå Miljødirektoratet om forvaltning av verneforskrifter, kapittel 5.2

<http://www.miljodirektoratet.no/Documents/publikasjoner/M106/M106.pdf>

Rettleiing frå Klima- og miljødepartementet om naturmangfaldlova kapittel II

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/naturmangfoldloven-kapittelii/id2481368/?q=naturmangfoldloven>

Verneforskrift URL

<https://lovdata.no/forskrift/1980-05-09-3>

Sentrale føringar

Den generelle dispensasjonsheimelen i naturmangfoldlova § 48:

Naturmangfoldlova § 48 gir forvaltingsstyresmakta heimel til å gi dispensasjon frå verneforskrifta i tre alternative tilfelle: dersom det ikkje strir mot verneformålet og ikkje kan påverke verneverdiane nemneverdig, dersom tryggleikssyn gjer det nødvendig, eller dersom vesentlege samfunnsomsyn gjer det nødvendig. Føresegna skal vere ein tryggleiksventil for tiltak ein ikkje kunne føresjå, eller spesielle/særskilde tilfelle som ikkje blei vurderte på vernetidspunktet. Første alternativ dekkjer tilfelle der verneformål og verneverdiar toler enkeltstående avvik frå verneføresegnene, og er i utgangspunktet meint for bagatelmessige inngrep eller forbigåande forstyrningar. Dispensasjonsføresegna i § 48 er ein kan-regel. Det vil seie at sjølv om vilkåra for å gi dispensasjon er oppfylte, er det ingen som har krav på dispensasjon. Det er nødvendig med ei breiare vurdering av om ein bør gi dispensasjon. Meir informasjon:

Rundskriv frå Miljødirektoratet om forvaltning av verneforskrifter, kapittel 7

<http://www.miljodirektoratet.no/no/Publikasjoner/2014/Januar-2014/Rundskriv-omforvaltning-av-verneforskrifter/>

Retningslinjer frå forvaltingsstyresmakta

Tema	Forskriftsreferanse	Retningslinjer frå forvaltingsstyresmakta
Inngrep (i forskrifta kalla Tekniske inngrep)	VI, 1	Landskapet i Vingen er svært sårbart for inngrep. Eventuelle nye inngrep vil såleis syne godt i Vingen landskapsvernområde. Terskelen for kva for tiltak som «kan endre det vernede landskapets særpreg eller karakter vesentlig» er såleis låg. Det er difor ein streng praksis på inngrep i landskapsvernområdet. Inngrep som har fått løyve, er knytt til infrastrukturen, dvs. kai og oppsynsbu (Vingebu).
Motorferdsel	IV, 2	Motorferdsel er forbode i landskapsvernområdet. Det har ikkje vore søknader om motorferdsel, og motorferdsel er ikkje noko problem i

Tema	Forskriftsreferanse	Retningslinjer frå forvaltingsstyresmakta
Friluftsliv, jakt, fiske, telting	IV, 3	<p>landskapsvernområdet. Det vil også framover vere ein streng praksis m.o.t. motorferdsel. Landing med motorbåt er tillate.</p> <p>Då det er ferdselsforbod i store delar av landskapsvernområdet (i kulturminneområdet), vert det ikkje utøvd vanleg friluftsliv i området. Det ikkje aktuelt å leggje til rette for friluftsliv i området. Den gamle stien frå Svelgen over fjellet og går inn i landskapsvernområdet/ kulturminneområdet frå vest, og som er vist på gamle turkart, er i dag attgrodd og ikkje mogleg å følgje. I dei øvre (austlege) delane av landskapsvernområdet er ferdsel tillate, jf friluftslova. Det er hjortejakt i Sveldsdalen vald som m.a. omfattar gnr/bnr 78/1 og 78/2 som tilhøyrrer Svelgen kraft. Bedriftsjaktlaget til Svelgen Kraft jaktar her. Etter pkt I.1 i forskrifta om freding etter kulturminnelova er det lagt inn eit unntak frå ferdselsforbodet, då «grunneigar og andre som har eigeidom eller særskilde bruksrettar i området kan bruke området som før». Jaktlaget har under jakt gått gjennom området frå sjøen til fjellområda. Hjortejakta har til tider vore konfliktfylt i høve til beitinga i Vingen, som skjer som ein del av naudsynt skjøtsel mot attgroing. Då det er ferdselsforbod i kulturminneområdet, er det ikkje ønskjeleg å leggje til rette for betre tilkomst frå sjøen for hjortejakta, då det vil invitere til besøk. Etter verneforskrifta for landskapsvernområdet kan departementet setje forbod mot telting og leirslåing og fastsetje nærare reglar om ferdsla dersom omsynet til verneverdiane gjer det naudsynt. Det er ferdselsforbod i området med freding etter kulturminnelova. Telting og leirslåing som friluftsliv er såleis ikkje aktuelt som følgje av forbodet mot ferdsel etter forskrifta for kulturminnefreding. Telting er ikkje eit problem i landskapsvernområdet pr. i dag, korkje i kulturminneområdet eller andre stader der telting ikkje er forbode. Det er ikkje aktuelt med fleire reglar for å regulere ferdsla i landskapsvernområdet.</p>
Reiseliv og tilrettelegging av turstirute for besøkande	IV, 3	<p>Statsforvaltaren meiner ein bør byggje på røynsleane med den turstiruta som har vore brukt sidan 1996 gjennom helleristingsfeltet, og går inn for å halde fast ved denne inntil vidare. Det kan kome utfordringar som gjer det naudsynt å endre ruta, og fylkeskommunen som kulturminnestyresmakt vil i</p>

Tema	Forskriftsreferanse	Retningslinjer frå forvaltingsstyresmakta
Forskning og undervising	IV, 4	<p>så tilfelle kome med framlegg til endringar som vi vil vere opne for. Turstien gjev ei god innføring i helleristingane i området, samstundes som viktig helleristingar vert skjerma for slitasje. Bremanger kommune i samarbeid med kulturavdelinga har faste guidar som tek med turistgrupper på inntil 20 personar og skuleklassar for å fortelje om kulturminna i Vingen. Dette er ei god ordning, men det er rom for fleire besøk. Det har dei siste åra vore aukande interesse for å besøke Vingen, og Bremanger kommune gjer årleg avtale med fylkeskommunen om faste stogg med ekspressbåten frå Florø/Smørhamn kvar fredag ettermiddag frå midten av juni til midten av august. Ein turistguide er då med på ei omvising som tek om lag ein time. Ordninga med turistguide(-ar) som har med seg grupper på omvising fungerer godt. At skuleklassar besøker Vingen med guide er viktig for skape lokal tilknytning til Vingen.</p> <p>Det er eit etablert samarbeid mellom Statsforvaltaren, Vestland fylkeskommune, Bremanger kommune og Universitetsmuseet i Bergen (tidlegare Historisk Museum) om forskning og undervising i Vingen. Universitetsmuseet gjer årleg forskning i området, der dei brukar Vingebe som forskingsstasjon i medhald av avtale med Statsforvaltaren. Bremanger kommune følgjer opp vedlikehald av kaien i Vingen slik at ein kan kome i land. Alle (vedlikehalds-)tiltak i tilknytning til helleristingane skjer i samarbeid mellom etatane. Bremanger kommune har guidar som tek med seg grupper (turistar og skuleklassar) på omvising i Vingen. Guidane har fått opplæring av Universitetsmuseet. Dette er gode ordningar som bør halde fram. Sjå og punkt 4 om "Reiseliv og tilrettelegging av turstirute"</p>
Bruk av nyare hytte og to naust	IV, 1	<p>Hytte: Etterkomarar av Torbjørn Vingen, som døydde i juni 2018, eig og nyttar ei hytte som sommarferiestad. Torbjørn Vingen sette opp hytta før vedtaket om oppretting av landskapsvernområde. Hytta står på Universitetsmuseet sin eigedom om lag 300 m aust for kaien, på staden der det gamle gardsbruket i Vingen låg. Torbjørn Vingen hadde festekontrakt for hytta fram til 1997. Opphavleg var meininga at bruken som sommarferiestad skulle ta slutt når Torbjørn Vingen gjekk bort. I 2018 inngjekk familien Vingen og Universitetsmuseet ein 10-årig</p>

Tema	Forskriftsreferanse	Retningslinjer frå forvaltingsstyresmakta
Avfall	IV, 1	<p>festeavtale om at bruken dei har av sommarhytta si kan halde fram ut 2028. Dersom Vingenfamilien då ikkje vil fjerne hytta, vil Universitetsmuseet i samråd med kulturminnestyresmakta avgjere kva som skjer med hytta og tilhøyrande steinnaust. Universitetsmuseet vurderer kva som skal skje med bygningane i framtida, og vil ta aktuelle løysingar opp med styresmaktene. Naust: Det står to naust ved tuftene frå gardsbruket i Vingen. Det eine naustet er eit gammalt steinnaust som familien Vingen disponerer så lenge dei kan bruke hytta i Vingen (ut 2028). Universitetsmuseet har eit nyombygd steinnaust som står like austanfor. Det nyombygde naustet har vore forsøkt innreidd til overnatting, men fukt og andre tilhøve har gjort det ueigna til dette. Naustet har difor ikkje vore brukt til overnatting på fleire år. Universitetsmuseet saman med kulturminnestyresmakta avgjer framtida til det nyombygde naustet. Det eldste naustet er i god stand og har behov for vanleg vedlikehald.</p> <p>Det vert rydda avfall som ligg langs stranda og i terrenget på det årlege skjøtselsmøtet, men då mest i dei lettast tilgjengelege områda. Alt avfall i samband med bruk av Vingebru og den private hytta i Vingen vert frakta ut av området og levert på forsvarleg måte.</p>
Arrangement	Ingen punkt i verneforskrifta om arrangement	<p>Det er ikkje ønskjeleg med større arrangement i Vingen. Ulike lag og organisasjonar, m.a. lokalavdelingar i Sogn og Fjordane Turlag har enkelte år hatt organisert tur til området, etter å ha søkt og fått løyve til dette (etter forskrifta for Vingen kulturminneområde). Dei har då følgd vanleg (bestilt) omvising med turguide frå Bremanger kommune. Dette er uproblematisk.</p>
Bål	Ingen punkt i verneforskrifta om bål	<p>Det er ingen punkt i verneforskrifta for landskapvernområdet som omtalar bålbrenning, men departementet kan setje forbod mot telting og leirslåing og fastsetje nærare reglar om ferdselen. I og med ferdselsforbodet etter forskrifta for kulturminneområdet har bålbrenning ikkje vore ei problemstilling og utfordring i Vingen. Av omsyn til faren for at ein brann skal øydelegge helleristingane, er bålbrenning sterkt å frårå i Vingen. Ved ulovleg ilandstiging og ferdsel kan bålbrenning verte eit problem, men det er ikkje kome meldingar om dette. Universitetsmuseet i Bergen i samarbeid med Sogn og Fjordane</p>

Tema	Forskriftsreferanse	Retningslinjer frå forvaltingsstyresmakta
Geocaching og andre fritidsaktivitetar	IV, 3	<p>fylkeskommune har enkelte år gjennomført kontrollert avsviing av lyng og gras på Vingeneset som ein del av vegetasjonsskjøtsel for helleristingane.</p> <p>Det er ingen punkt i verneforskrifta for landskapsvernområdet som omtalar geocaching og andre fritidsaktivitetar, men departementet kan setje forbod mot telting og leirslåing og fastsetje nærare reglar om ferdsla. Gjennom forbodet mot ferdsel etter forskrifta for kulturminneområdet, er Vingen skåna for mange fritidsaktivitetar som kunne vore aktuelle, og som ville kunne gjere skade på helleristingar. Dette gjeld m.a. geocaching, bruk av drone og bruk av sykkel m.m.. Det er ikkje ønskjeleg med desse aktivitetane frå dei som besøker området.</p>

Verneområde med felles grense

Gaddeskogsvatnet naturreservat grensar til Vingen landskapsvernområde grensar i sør til Gaddeskogsvatnet naturreservat over ei strekning på ca. 800 meter. Naturreservatet vart oppretta 6.12.2019 gjennom ordninga med frivillig skogvern.

Tilleggsopplysningar

Forvaltningsmøte

Alle partar som er involverte i forvaltninga av Vingen landskapsvernområde og Vingen kulturminneområde møtast to gonger i året. På seinvinteren vert det halde eit møte der ein går gjennom fjoråret og planlegg (sommars-)sesongen som kjem. På forsommaren vert det halde eit skjøtselsmøte i Vingen med innlagt skjøtselsarbeid.

Med på vintermøtet er Statsforvaltaren i Vestland, Vestland fylkeskommune, Universitetsmuseet i Bergen, Bremanger kommune, Statens naturoppsyn og beitedyreigar. Oppsynet representert ved Anja og Rolv Vingelven er også inviterte, men har ofte vore forhindra frå å møte. Grunneigarane er også inviterte. På møtet planlegg ein m.a. det årlege skjøtselsmøtet som skjer over to dagar i Vingen, med dei same deltakarane. Forvaltningsmøte og skjøtselsmøte er viktig for å ivareta verneverdiane i Vingen.

Oppsyn

Statens naturoppsyn står for oppsynet i Vingen, i samarbeid med Rolv og Anja Vingelven som bur i Vingelven like ved. Gjennom beitinga som Åse Leirgulen står for, følgjer ho også med kva som skjer i området. Turistguidinga som Bremanger kommune har i Vingen gjev også viktig informasjon, og er eit godt høve til å følgje med kva som skjer i området. Kystvakta held og oppsyn med området ved at dei køyrer jamnleg forbi Vingen.

Festarane i Vingen har òg hjelpt til med å rettleie folk som ikkje skal opphalde seg i Vingen.

Statsforvaltaren meiner oppsynet fungerer rimeleg godt med dei ordningane ein har i Vingen pr. i dag.

Kunnskapsgrunnlag

Vingen (VV00000574)

Forfattar	År	Tittel	Utgjevar	Kopling
Trond Løvdøen og Gro Mandt	2012	Vingen – eit naturens kolossalmuseum for helleristningar	Akademika	
Sogn og Fjordane fylkeskommune	2008	Bergbileta i Vingen, brosjyre	Sogn og Fjordane fylkeskommune	
Inger Austad	1981	Skjøtselsplan for Vingen landskapsvernområde	Fylkesmannen i Sogn og Fjordane	
Melanie Wrigglesworth	2002	Skjøtselsplan for Vingen kulturminneområde	Sogn og Fjordane fylkeskommune	
Gro Mandt og Kirsti Haugen Riisøen	1996	Forvaltningsplan for Vingen	Universitetsmuseet i Bergen	
Mons Kvamme og Liv Guri Velle	2015	Landskapspleie Vingeneset	Lynghesenteret på Lygra	

Vedlegg

Vingen (VV00000574)

Filvedlegg

Type	Lagt til	Tema	Eksternt opphav	Internt opphav	Størrelse
	10.05.2021	Verneforskrift for Vingen landskapsvernområde 05.09.1980	Lovdata (Regjeringen)		633 Kb
	10.05.2021	Riksantikvaren brev freding kulturminneområde 2.11.2001	Riksantikvaren 2. november 2001		695 Kb
	26.04.2021	Kulturminne - fredingsforskrift 2.11.2001	Riksantikvaren 2. november 2001		13 Kb

Type	Lagt til	Tema	Eksternt opphav	Internt opphav	Størrelse
	26.04.2021	Landskapsvernområde og kulturminne - foto			11256 Kb

Kartvedlegg

Type	Lagt til	Tema	Eksternt opphav	Internt opphav	Størrelse
	19.04.2021	Kart Vingen landskapsvernområde og freda kulturminneområde		Statsforvaltaren i Vestland	2447 Kb
	19.04.2021	Oversikt KULA-område (framlegg) Vestland fylkeskommune sept 2020		Statsforvaltaren i Vestland	209 Kb